

זמן מקום

תכנים ארץ ישראלים בלוח השנה העברי עורך: מאיר כהן

שבת לארץ ישראל

בגלגלי השוק החופשי. הוראה סטטוטורית בידי עבודה, מעין חוק חופשה שנתית אחת לשבע שנים. רעיון נועז של מנגנון איפוס כלכלי-חברתי, איפוס רעיון הבעלות, שמיטת קרקעות וחובות.

כשנזדמן הרב שלמה כהנמן, הגאון מפוניבז' לקיבוץ חפץ חיים בשנת שמיטה, הוא רכן על הקרקע נשק לה ואמר: "שבתא טבא לך. אמא אדמה".

הציונות הציבה את החקלאות וכיבוש השממה בראש מעייניה "עורי שממה דינך נחתך" ו- "האתמול נהרס תוך שירה" עד אשר קמו שומרי הטבע ותבעו את כבודם של ערכי הנוף.

היחס הדו ערכי בין שמירת הטבע לבין השימוש המוגבר במשאבים דומה להתייחסותו של ש"י עגנון לרוח הפיראית בהרי יהודה: "פעם אויב- פעם אוהב" באה השמיטה להגביר את הגעגוע והאהבה לאדמת ארץ ישראל.

באין שמיטה- גלות באה לעולם ובגלות אין שמיטה. זר לא יבין זאת. ההיסטוריון הרומי- טאקיטוס בן המאה הראשונה לספירה לא היה מסוגל להבין את הרעיון הנועז של השמיטה: כך הוא אומר "יש אומרים שהחליטו היהודים לבלות כל יום שביעי במנוחה... ואחר כך נפתה ליבם לבטלה והם הועידו לעצלות גם את השנה השביעית".

השיבה לארץ פתחה פולמוס הנמשך מעל 400 שנה. הרב יוסף קארו (1488-1575) והמב"ט בצפת של המאה ה-16 הגיעו עד לנידויים וחרמות בשל דעתו של מרן שאין קדושת שביעית בפירות שגדלו על אדמת הנוכרים. הפולמוס ביניהם נמשך לאורך 7 מחזורים של שנות שמיטה.

בשנת השמיטה הראשונה של שיבת ציון בתרמ"ט (1889) התנהל ויכוח חריף בין אנשי המושבות ואנשי הישוב הישן על מכירת קרקעות לגויים כדי לאפשר המשך עבודת האדמה.

רבני חיבת ציון בראשות הרב שמואל מהליבר הציעו היתר מכירת קרקעות בדומה למכירת החמץ בפסח.

חז"ל ראו בשומרי השמיטה "גיבורי כוח עושי דברו"- אדם רואה שדה בור וכרמו עוזב ומשלם מיסים ושותק. יש לך גיבור גדול מזה?

מאת: מאיר כהן

"כי תבואו אל הארץ... ושבתה הארץ שבת לה'... שבת שבתון יהיה לארץ" (ויקרא כ"ה 2-5).

המספר 7 מהווה ריתמוס המושך אליו זמנים בתרבות היהודית- השבת, היובל, ספירת העומר ואף שנות קיום העולם. כל השביעין חביבין.

השמיטה היא מן המצוות התלויות בארץ, נפתחת במילים "כי תבואו" המציינת את שער הכניסה לארץ ישראל. משה רבנו הגיע עד שערי הארץ ואליה לא בא. משה כתב בדמע את תחינותיו להיכנס לארץ ישראל.

ר' שמלאי (סוטה יד') מסביר את תאוות משה להיכנס לארץ ישראל: "וכי מפריייה הוא צריך? אלא הרבה מצוות נצטוו בני ישראל ואין מתקיימין אלא בארץ ישראל". משה לא זכה לקיים מצוות השמיטה.

מצוות השמיטה באה לפתוח חשבון חדש עם הטבע- להביא תיקון עולם קצוב לאדם, לאדמה ולחברה.

"שדך לא תזרע וכרמך לא תזמור" נועדו להעניק מנוחה לאדמה מיגיע של שש שנות עבודת, שש שנים של הריון ולידה.

השמיטה נועדה לעשות חסד עם "אביוני עמך" וכן לבטא את בעלות הקב"ה על ארץ ישראל- היא שבת לה'. כל העולם הוא ימי החול ארץ ישראל היא השבת.

בתורת הקבלה התפתח הרעיון המבוסס על מחזור שנת השמיטה הקובע שגם העולם משמט. רבי עקיבא סובר "כשם שהשביעית משמט שנה אחת לשבע כך העולם משמט אלף שנים לשבעת אלפי שנים". רבנו בחיי מוביל את היקום ל-7 שמיטות שהיה העולם נבנה ונחרב 7 פעמים נגד 7 שמיטות שביובל.

אנחנו עומדים כיום לקראת סוף קיומו של העולם השביעי שאמור להיות בשנת 2238 לספירה.

שנת השמיטה באה לתקן את הפגיעה בנוף ולהשיב לאדמה את כוחה. כבר האדם הראשון בגן עדן נצטווה לעובדה ולשומרה.

כשברא הקב"ה את האדם נתלו אל האילנות ואמר: "ראה מעשי כמה נאים ומשובחין הם... בשבילך בראתי... תן דעתך אל תקלקל ותחריב את עולמי".

השימוש המוגבר במשאבי הטבע מדלדל את אוצרות הטבע- הקרקעות והמים.

דווקא בארץ ישראל הדלה בקרקעות ורק למטר השמיים תשתה מים- יש צורך בוויסות השימוש במשאבים.

ההתערבות המוגברת באדמה מחייבת מנוחה, צבירת כוחות וחזרה אל המקורות שבהם רק לאיתני הטבע ניתנת האפשרות להתערב בנעשה.

שנת השמיטה היא התערבות של מחוקק העל, הריבון,

שעוצב לתקן את החטא ולהביא תיקון לעולם שהיה. מול "אהבת ציון" הציב מאפו את "אשמת ציון". גם כאן הביא לביטוי שפה תנ"כית נעלה ודמיון פנטסטי שהובילו את הציורה אל נופי ממלכת ישראל. הרי השומרון ומלכי ישראל ניצבים במחלוקת עם הרי יהודה ומלכי ירושלים.

אברהם מאפו שילב את שורשיו בחסידות עם המרחב הפתוח של ההשכלה והניב יצירות מופת. הספר "עיש צבוע" (1857) מתאר את חיי היהודים בימי ברקע המחלוקת שבין החוגים השמרניים ותנועת ההשכלה.

מאפו עשה שימוש חדשני בשפה המקראית ובישר את תחית האומה עם מאפיינים קדומים המשולבים במודרניות. דמויות המופת שתוארו ברומנים הפיחו רוח של כמיהה בקרב צעירי התקופה ותרמו תרומה ייחודית להתעוררות הציונית.

אהבת ציון ואשמת שומרון

מאת: אבי אלנון
 כתביו הניחו את הבסיס הרעיוני לתנועה הציונית. הפיחו רוח של כמיהה לנופי המולדת. חיבור של רומן ציוני ראשון מחובר לשורשים. מבט ספרותי מליצי אל סמלים תנכ"יים של בטחון ולאומיות.

אברהם מאפו נולד בסלובדקה (ליטא) ביום ג' טבת תקס"ח (1808) ונפטר ביום הכיפורים תרכ"ח (1867). בילדותו היה עילוי, בנעוריו היה בתנועת החסידות, בבגרותו חבר לתנועת ההשכלה ולאורך רוב ימיו היה מורה בביה"ס הממלכתי בוילנה.

כספי חסכונוותיו הוקדשו להוצאה לאור של הרומן העברי הראשון "אהבת ציון" (1853) לאחר 20 שנות כתיבה וליטוש. "אהבת ציון" היה הרומן הראשון שבעקבותיו באו "אשמת שומרון", "עיש צבוע", "אמון פדגוג" ואחרים. מאפו כתב ואחיו מתתיהו תרם הכסף לתמיכה באחיו היוצר בהוצאה לאור של כתביו.

הרחק מירושלים ונופי הארץ, בקובנה שבליטא, כתב מאפו את "אהבת ציון". כיסופים לארץ ולמקורות הקדומים. גיבורי ממלכת יהודה קמים לתחייה תחת יד אומן ויוצאים למסע הרפתקאות בהרי ירושלים ובשדמות בית לחם. חלומות, מזימות וגבורה נקשרים יחדיו לתאר את פועלם של מלכי יהודה.

שפה תנ"כית ודמיון פורה יוצאים בכתביו של מאפו למסע מרתק שסחף את ההמונים לצאת אל נופי התשוקה, אל הנופים שתוארו ב"אהבת ציון".

סיפור האהבה של אמנון לתמר מועתק מזמנו ומחדש ימיו בספר בימי חזקיהו המלך וישעיהו הנביא. סיפור אהבה

לימודי ההוראה המובילים בדרום הארץ

נמצאים יותר קרוב ממה שחשבתם!

המכללה האקדמית "חמדת הדרום"

בבית אקדמי לחינוך

מציעה לך מגוון מסלולי הכשרה ללימודי תואר ראשון בהוראה

סטודנטים: מסלול ק: 6-8 התמחות במדעים, התמחות כוללת ביה"ס היסודי וכיתות א-ז; מקרא מתמטיקה, מדעים, תחביבים וכו' (כיתות ז-י) התמחויות: דו חוגי- מקרא וספרות, דו חוגי- מדעים חינוך מיוחד: (כיתות א-י) תוכנית ייחודית, בשילוב התמחות נוספת. יסודי מתמטיקה או מדעים ומס' ספרות או מקרא אנגלית: (כיתות ז-י) תוכנית רב ליאלית מיוחדת המאפשרת הוראה במגוון כיתות	סטודנטים: חינוך מיוחד: (כיתות א-י) בשילוב תושביע' ביה"ס היסודי; התמחות מתמטיקה ותושביע' התמחות תושביע' וספרות (מלומדים) התמחות מדעים ותושביע' תוכנית ייחודית: - לבעלי השכלה תרנית רחבה ובוגרי 10 שנים בשיבת-כולל מעל גיל 18 - כבוגרי ישיבת הסדר

שנה א' חינם**

אווירה תרנית	יחס אישי	מערך מלגות והלוואות	זמיני לימוד נפרדים לנשים ולגברים
הסעות	מעונות	תיסקיה	מדרשה

סטודנטיות- אושרית: 054-4951549
 סטודנטים- ישראל: 054-5937662
 hemdat@macam.ac.il
 rishum-banot@macam.ac.il

זמן מקום

תכנים ארץ ישראלים בלוח השנה העברי

ירחון המכללה האקדמית לחינוך

חמדת הדרום
HEMDAT HADAROM
 College of Education

טל: 08-9937666
 פקס: 08-9945532
 שירות חיונים: 1800-20-10-88
 דוא"ל: hemdat@macam.ac.il
 אתר: www.hemdata.ac.il

לקבלת הירחון במהדורה אלקטרונית נא לפנות בדוא"ל למכללה.

לשילוב מאמרים נא לפנות לעורך
 טל: 02-6794412
 יו"ד: 054-3334080
 מייל: meir@makom.info

שמעון הצדיק

מאת: רחל זמר

"תנו רבנן: אותה שנה שמת שמעון הצדיק- אמר להם: בשנה זו הוא מת! אמרו לו: מניין אתה יודע? אמר להם: בכל יום הכיפורים היה מזדמן לי זקן אחד (מלאך?) לבוש לבנים ועטוף לבנים, נכנס עימי (לקדוש הקודשים) ויצא עמי. והיום- נזדמן לי זקן אחד לבוש שחורים ועטוף שחורים נכנס עימי ולא יצא עימי. אחר הרגל חלה שבעה ימים ומת" (יומא ל"ט א', ירושלמי יומא ה, ב, תוספתא סוטה, ג"ח). שבעה ימים לאחר הרגל (חג הסוכות) מת שמעון הצדיק ואבד האחרון משיירי הכנסת הגדולה.

שמעון הצדיק מיוחס למשפחת בית צדוק, דור שמיני ליהושע בן יהוצדק, בן לחוניו ונכד לידוע הנזכר בספר נחמיה (יב', 11-1). שמעון היה כהן גדול בימי ראשית הבית השני והוא מתואר כמי שקיבל את פניו של אלכסנדר הגדול (מוקדון) בעת כיבוש ארץ ישראל ע"י היוונים (333 לפנה"ס).

"יום שביקשו כותיים (השומרונים) את בית אלוהינו מאלכסנדרוס מוקדון להחריבו ונתנו להם. באו והודיעו את שמעון הצדיק. מה עשה? לבש בגדי כהונה, ונתעטף בבגדי כהונה ומיקירי ירושלים עימו, ואבוקות של אור בידיהן, וכל הלילה הללו הולכים מצד זה והללו הולכים מצד זה עד שעלה עמוד השחר. כיוון שעלה עמוד השחר אמר להם (אלכסנדר מוקדון) מי הללו? אמרו לו- יהודים שמרדו בך. כיוון שהגיע לאנטיפטרוס זרחה חמה ופגעו זה בזה. כיוון שראה לשמעון הצדיק, ירד ממרכבתו והשתחוה לפניו. אמר לו: מלך גדול כמותך ישתחוה ליהודי זה? אמר להם: דמות דיוקנו של זה נמצחת בבית מלחמתי" (יומא ס"ט, א'). שמעון הצדיק היה הדמות שראה אלכסנדר מוקדון כמבשר בצאתו למלחמה לכיבוש המזרח וארץ ישראל. שמעון הצדיק היה דמות מופת, רבו של אנטיגונוס איש סוכו, חדשן בהשקפת עולמו "על שלושה דברים העולם אומר- על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים" (אבות א, ב').

במשך חייו היה נר התמיד דולק תמיד, אש המערכה דלקה ברצף, ברכה היתה בשני הלחם שהיו מחולקים בעצרת לכהנים ולחם הפנים המחולקים ברגל לאנשי המשמר. כשמת שמעון הצדיק- כבה הנר המערכי, תשש כוחה של אש המערכה ולא היתה ברכה בלחם. יוסף בן מתתיהו מדייק ששמעון הצדיק היו אב ונכדו שנשא בשם דומה. לדעתו סיפור המפגש עם אלכסנדר היה בימיו של שמעון הראשון ואילו שמעון הצדיק חי לאחר תקופת אלכסנדר מוקדון. שמעון השני נזכר בספר בן סירה (ז' 1-4) בהערצה מרובה "בדורו נפקד הבית ובימיו חזר היכל". ארבעים שנה שימש שמעון הצדיק ככהן גדול והיה אהוד על הציבור. בן סירה, ככל הנראה בן דורו של שמעון הצדיק מתאר את מעמדו "גדול אחיו ותפארת עמו".

לשמעון הצדיק היו שני בנים- שמעי וחוניו. טרם מותו הורה שמעון הצדיק שחוניו ישמש ככהן גדול. "נתקא בו שמעי אחיו, שהיה גדול ממנו שתי שנים ומחצה... ביקשו אחיו הכהנים להורגו. רץ מפניהם ורצו אחריו. הלך לאלכסנדריה של מצרים ובנה שם מזבח" (מנחות ק"ט, ב'). חוניו ברח למצרים והקים את מקדש חוניו סביבו התפתח פולחן כתחליף לירושלים לאורך תקופת הבית השני. דמותו של שמעון הצדיק השפיעה על אורחות החיים- "הגורל של יום הכיפורים (שעיר המשתלח) תמיד עלה

בימיו ומעתה פעם בימיו ופעם בשמאל, השעיר לעזאזל היה בימיו מושלך מההר ונעשה איברים איברים ממותו של שמעון הצדיק- היה השעיר בורח למדבר והסורקון אוכלין אותו".

שמעון הצדיק תרם שם לשכונה ירושלמית היא שכונת שמעון הצדיק בו מצוי קיברו של הצדיק. המקום נרכש בשנת תרל"ו (1876) בידי הראש"צ הרב אברהם אשכנזי. אך ימי הפרעות ומלחמת העצמאות הביאו כיליון לשכונה היהודית. מאז מלחמת השיחרור ועד למלחמת ששת הימים, היה הקבר בידי הירדנים. לאחר המלחמה היה הקבר מוקד לעלייה לרגל וייסוד שכונה יהודית.

אילת השחר - לשנה החדשה

"ובשעה שאילת השחר תשלח אורה אל השנה החדשה, תן שהחיים יצעדו לקראתנו בלבוש חדש ומאיר פנים ויביאו עלינו ועל בני ביתנו היקרים לנו אושר ורווחה: בריאות וכח לגופנו, שחר ועליצות לנפשנו, שגשוג ופריחה לילדינו, פרנסה ברוכה ופורה ושלוה, רוגע והנאה לליבנו, שלום ושלוה לבתינו ולמשפחותינו, שלום וברכה למולדתנו, אמן"

ספר תפילות (פאני נויא, צ'כיה, 1855)

עיר המדבר

מאת: ד"ר עמנואל בן נאה

"הרשומות שלי מראות כי ב-28 בספטמבר 1953 נפגשתי עם אנשי משרדי ועם נציגי העובדים במפעלי ים המלח... כדי לשמוע את דעותיהם באשר לסוג השיכון שהם מעדיפים. משנודעה תוכנית לבנות עיר בדימונה, התבדח עליה חלק מן העיתונות וכינה אותה "דמייונה" (דב יוסף, "יונה וחרב").

36 משפחות היו הראשונות. עולים מצפון אפריקה שהובאו אל סוף העולם שמאלה, בין מכתשים בהר הנגב, לצד עיר נבטית ומפעל "טקסטיל" סודי שקרם עור וגידים למרגלות הישוב.

בחודש תשרי תשט"ז (1955) באו העולים בסערה: "מה זאת דימונה? מי יכול לחיות בפניה ארוורה זאת בלב המדבר? הבטחתם לנו מקום יפה ליד חיפה?"- כך זעקו העולים בלב השממה. דימונה הייתה ל"דמייונה" ול"דמעונה"- דמיון ודמעה הובילו להקמת עיר שהיא פרח במדבר. 36 המשפחות היו ל-39,000 נפש ב-2014. הסביבה נמלאה במחצבים ובמפעלי תעשייה, החל ממפעלי ים המלח ועד הקריה למחקר גרעיני.

שמה ניתן על שם עיר קדומה, שמקומה לא נודע, בנחלת יהודה: "נחלת מטה יהודה למשפחותם... וקינה ודימונה ועדעדה". שיבת ציון החזירה למפת הישוב שמות שאבדו במהלך גלות העם מארצו.

ראשיתה של העיר בהתישבות מאולצת של עולים שהובאו היישר מן האוניה ללב המדבר. פחונים ושפע שמש, חום מצמית ללא חשמל, דרך ימים. הרחק מלב הישוב, עיר בודדת במרחב בגובה כ-550 מ' מעפה"י, כ-35 ק"מ מכאר שבע וכ-40 ק"מ מדרום ים המלח.

אל הראשונים נוספו יוצאי גלויות שמצאו פרנסתם במפעלי הפוספטים, מפעלי ים המלח ובמרכז למחקר גרעיני. מיקומה בלב המחצבים יקרי הערך העניק לעיר תנופת פיתוח, כצומת דרכים ללב הארץ, לאילת ולמפעלים. נסללו דרכים ואף מסילת ברזל ורכבת להובלת המחצבים.

ב-1958 הוקם בה מפעל טקסטיל "כיתן". באותה השנה הוכרזה כמועצה מקומית. ב-1969 קיבלה מעמד של עיר. העיר זכתה לתנופה ישובית בשנות ה-70 וה-90 של המאה העשרים, עת קלטה גלי עליה שבאו מרחבי ברית המועצות.

תבלין נוסף לגידול היישובי ניתן כ-1969 עת הגיעו לדימונה כ-2500 בני קהילת הכושים העבריים. הקהילה מתגוררת במרכז הקליטה לשעבר ומקיימת קהילה שיתופית. ב-1990 קיבלו חברי הקהילה מעמד של תושבים ארעיים וב-2003 מעמד של תושבי קבע.

הגיבור המקומי של דימונה הוא נתן אלבז ז"ל. נתן, יליד צפון אפריקה עלה בגפו לדימונה, ונקלט בבית משפחת דודו. ב-11 בפברואר 1954, במסגרת שירותו בחטיבת גבעתי עסק בפירוק רימונים ותוך כך הופעל אחד הרימונים. נתן חש בסכנה הצפויה לחבריו, התרחק מהם

והשליך עצמו על הרימון. על מעשה זה הוענק לו עיטור המופת ע"י הרמטכ"ל דוד אלעזר בניסן תשל"ג.

נתן אלתרמן הקדיש את אחד משיריו ב"טור השבועי" לנתן אלבז:

"... לא הלכת הסבר במשלחת את סגולות עם עולי - ישימון לא ידעת למד בנחת סיגוריה על בני אב המון, רק פרצת כשד משחת וצווחת: רימון! רימון!... ..וכיך הפצצה המופעלת שהתחילה לספור עד ארבע"

עמוס אטינגר כתב מילים לשיר "נתן-נתן" וגו' עמר הלחין ושר:

"נתן נתן, והרוח בשדות התילתן נתן, נתן היא קראה לו בשמו והשיב לה נתן טוראי שקוראים לו נתן. היו בכיתה בני עמים רחוקים מרוסיה, צרפת שהגיעו לכאן ובני הגליל ופניהם צוחקים וגם בן מרוקו, נתן קטפה הכיתה בידה מן העץ רימון אדמוני מפירות הבוסתן אז למה באוהל פתאום התפוצץ רימון על ליבו של נתן?...."

שירי תשרי

מילים: רחל שפירא לחן: דני עמיהוד

כבר ראיתי נחיליאל ואולי זה רק נדמה לי. עוד חמסין נשבר אתמול גם החופש הגדול.

השמיים משתנים לעיני החקלאים. השכנים מתכוננים לימים הנוראים.

מה יקרה ומה יחלוף? שואלים הכתבים, כשלאוור כביש החוף מתייצבים החצבים.

מישהו חושב עליך ורושם את מעשיך. בוא הביתה במהרה עם הרוח הקריה.

מה בעיתוני הערב מבשרת הכותרת? בוא הביתה במהרה עם הרוח הקריה.

מנדיניות מבשילות בפרדס במועדן. המורות משתעלות והולכות לישון מוקדם.